

Uusi Suomi 2011

Kun puhuu Suomessa asuvien ulkomaalaisten kanssa tai vertaa omia kokemuksiaan toisaalta tšekäläiseen näkymään, yksi havainto nousee yli muiden: Suomessa on kovin vähän muukalaisia, silmiinpistävästi vähän, joitakin pääkaupunkiseudun alueita lukuunottamatta. Perussuomalaisten vaalivoittoon ja kylmenevään kadun ja median ilmapiiriin on varmasti monia syitä. Yksi niistä on lain rajoilla liikkuva maahanmuuttovastaisuus, joka rakensi itsestään voiman yhtä aikaa avoimesti ja viitan alla. Millainen jytky olisi tullutkaan, jos Suomessa olisi maahanmuuttajia kuten muualla Euroopassa? Ja mitä tämä kertoo Suomesta vuonna 2011?

Aika vaalien jälkeen on anglistisesti sanottuna raitistava kokemus. Illusiot rapisevat, ideologiat nostavat päätään. Todellisuus iskee eteen, sivulle ja taakse. Se parkkeeraa itsensä tylästi keskelle arkea. Todellisuus, jossa muukalaisvihamielinen ja äärinationalistinen näkökulma istuu tukevasti ja tyytyväisenä maan parlamentissa. Todellisuus, jossa on luontevaa esittää aggressiivisia, pilkkaavia ja halventavia näkemyksiä ihmisistä heidän ihonvärensä, uskontonsa ja seksuaalisuutensa perusteella. Todellisuus, jossa Fox News haastattelee Timo Soinia harva se kuukausi. Tosiasia on, että nyt suomalaisuutta määrittelevät – suvaitsevaisuuden, avoimuuden ja itsekriittisyyden lisäksi – rasismi ja fasismi.

Suomi vuonna 2011 on vihapuheen värittävä maa, jossa poliisin mukaan väkivaltarikokset maahanmuuttajia vastaan ovat kasvussa. Maa, joka ylpeilee Pisatutkimusten tuloksilla, taloudellisilla saavutuksillaan ja houkuttelee yrityksiä paikanpäälle tasa-arvolla. Ja maa, joka ei vielääkään halua ymmärtää, että heikompiensa kohtelu kertoo kaikkein tehokkaimmin, mitä kukin oikeastaan ajattelee ja arvostaa – itsessään ja ympäristössään. Virastojen – yhdestä niistä kertovat tähän teemapakettiin otetut kuvat Minna Henrikssonin sarjasta Kommunikaatio – maa, jossa asiat tehdään oikein ja menettelytapojen mukaan.

Toinen silmiinpistävä ja korviin huutava ristiriita koskee juuri vähäväkisiä. Tuomas ”Miелensäpahoittaja” Kyrö totesi 8.9. Ylen Aamu-TV:n haastattelussa, että vaikuttaa siltä, että 30 vuotta hyvinvointivaltiota on rapauttanut halua auttaa vailla sijaa ja suojaa olevia. Näin vaikka (vai koska?) moni Kyrön tapaan tunnustaa yhteiskunnan tuista nauttineensa ja hyötäneensä. Samaan aikaan juuri hyvinvointivaltion itsensä rapautuminen lisää puutetta ja kärsimystä, niin että syntyy vaatimus

”omien” köyhien auttamisesta ennen muukalaisia. Onhan maa kuitenkin rikkaimmillaan.

Miten tämä on mahdollista? Mikä tässä on yleisurooppalaista, mikä erityisen suomalaista? Mikä on perussuomalainen kokemus kodeissa, kouluissa ja äänestyskopissa? Ja mikä olennaisinta, miten kykenemme vastustamaan rasismia ja fasismia ja käymään kohti hellempää Suomea?

Kaikki tietävät ja osaavat kysyttäessä vastata, että toiseutta pitää kunnioittaa. Mutta miten toiseuden kohtaaminen nyt ja täällä tapahtuu, miltä se tuntuu, missä se tuntuu? Mitä jos ja kun se toiseus haisee, tulee iholle – törkeästi ja tökerösti? Entä jos toiseus on niin sekaisin, että se samanaikaisesti kieltää ja sallii itsensä – ja oletetun vastapuolensa. Ja mitä jos toiseutta ei saakaan pyyhittyä pois, osallisena ja osattomana?

Olet osa ongelmaa, keskellä arkea, fyysistä ja henkistä tahmeutta, jossa asettaudutaan jatkoksi. Intellektuelli yrittää ymmärtää, saada otetta. Mutta arki karkaa. Käsisistä ja käsittelykyvyttä. Ei voi kuin kääntää ja kääntyä – liikkua kohti, kohti läheisyyttä, lähemmäksi oloa. Ongelmana olo on arjen pirullisen pitkää palautuspullonjonoa, jossa kuitti putoaa puhtaana käteen pudotakseen siitä uudelleen hukkaan.

Puutetta ei ole selittelijöistä, markkinoiden marakateista ja tuotteistamisen ilon suttuisista suhareista. Puutetta on kuuntelijoista. Sen myöntämisestä, että mitään ulospääsyä, mikään oikotietä ei ole. On vain tietty aika ja paikka, tietty surumielisyyys ja surkeuskin. Etäisyyden ottaminen ei ole suotavaa, ei edes mahdollista. On vain osallistumista, sellaista sähläämistä, jossa meidät on pakotettu hyppäämään vauhdissa olevaan karuselliin. Sarjakuvista ja piirroselokuvista tunnemme tämän hahmon, joka on tukevasti ilmassa, jalat ja kädet vilkkaasti käyden. Hahmo on putoamisillaan mutta ei sittenkään, vaan jatkaa huitomista, sähläämistä ja kieroon katsomista.

Legendan mukaan Suomella on aina ollut hyvä herranoppi. Ehkä onni jatkuu, nimittäin siinä, että nyt kykyisiä herroja ei näy mailla halmeilla. On vain paavoa paavon perään tai vaihtoehtoisesti brändättyjä jolppeja ja jolpittaria. Tässä tilanteessa Soinille miltei riittää poliittiseksi ohjelmaksi, että puhuu suomea. Herratyhjiö synnyttää villin toiveen: mitä jos Suomi 2011 olisi myös askeleen laajempi huvipuisto, jossa kaikki eivät pyöri ja pyöritä samaa karusellia? Josko tilaa raivattaisiin käskytämättömille teoille ja suorasuuntaamattomalle puheelle, arjelle johon hintalappu ei tartu?